A BALTI ÁLLAMOK NATO-CSATLAKOZÁSÁNAK KIHÍVÁSAI

Tokai Attila

Összefoglaló:
Tanulmányom célja ismertetni a balti államok NATO-csatlakozásának előtörténetét annak politikai, gazdasági és katonai kihívásaival együtt; bemutatva, hogy 50 év szovjet megszállás után miként kereste a három balti ország az utat az euroatlanti integráció irányába. Az orosz fenyegetés következtében egyedül a nyugati biztonsági és gazdasági rendszerek részévé válás számított reálisnak, melynek eredményeképp 2004-ben az Európai Unióhoz és a NATO-hoz mindhárman egyszerre csatlakoztak. A katonai együttműködés legsikeresebb példái a közös balti zászlóalj (BALTBAT), a légtérfigyelő rendszer (BALTNET); illetve a haditengerészeti század (BALTRON) létrehozása volt. Forrásként korabeli újságcikkeket, illetve tudományos munkákat használok, melyek elemzésével feltárom a geopolitikai hátteret, bemutatom a balti-tengeri és északi kezdeményezéseket, illetve az egész régió jelentőségét az európai biztonság kontextusába helyezve.
Kulcsszavak: Észtország, Lettország, Litvánia, függetlenség, balti együttműködés, NATO

Abstract: The aim of this study is to present the prehistory of the Baltic states' accession to NATO, together with the political, economic and military challenges it faced; showing how, after 50 years of Soviet occupation, the three Baltic states sought a path towards Euro-Atlantic integration. Due to the Russian threat, only becoming part of the Western security and economic systems was considered realistic, as a result of which all three joined the European Union and NATO simultaneously in 2004. The most successful examples of military cooperation were the creation of the joint Baltic battalion (BALTBAT), the air surveillance system (BALTNET) and the naval squadron (BALTRON). I use contemporary newspaper articles and academic works as sources, through which I explore the geopolitical background, present the Baltic and Nordic initiatives, and place the significance of the entire region in the context of European security.
Keywords: Estonia, Latvia, Lithuania, independence, Baltic cooperation, NATO

Bevezetés

Jelen tanulmányom célja áttekintést nyújtani a balti államok függetlenségük elnyerése utáni intenzív útkeresési időszakáról, mely végül az euroatlanti integrációhoz vezetett. Hogyan sikerült a NATO teljes jogú tagjaivá válniuk? Miért számított fontosnak a Nyugat számára a baltikumi jelenlét, és milyen geopolitikai következményekkel járt a három állam EU- és NATO-csatlakozása a tágabb európai biztonságpolitika szempontjából? Ezekre a kérdésekre keresem a választ az előzmények ismertetése mellett, kiemelve a független Észtország, Lettország és Litvánia külpolitikai törekvéseit is.

A Baltikum területét a középkor folyamán svéd, dán és német hatások érték. A Litván Nagyfejedelemség a 15. században Európa legnagyobb állama volt, melyet később perszonálunió kapcsolt a Lengyel Királysághoz; csak ennek felosztása után vált területe az Orosz Birodalom részévé. Az észtek és lettek 1918 előtt nem rendelkeztek saját állammal, végig balti német uralom alatt éltek, később pedig Moszkva hódította meg a területüket.[1] A 20. század eleje látványos fejlődést eredményezett a baltikumi gazdaságban, társadalomban és kultúrában egyaránt.[2] 1917. február 27-én Pétervárott győzött az orosz forradalom, melynek híre másnap megérkezett Tallinnba. Az észt polgári pártok autonómiát követeltek, így itt is megtörtént a hatalomátvétel; 1917 őszén azonban német megszállás következett.[3]

1918-ban mindhárom balti ország kinyilvánította függetlenségét, de csak 1920-ban, a németekkel és a szovjetekkel történő békekötés után váltak képessé tényleges állami létre.[4] A Szovjetunió 1940 nyarán okkupálta a Baltikumot, és bár a következő évben a németek újra elfoglalták a térséget, 1944-ben ismét Moszkva kebelezte be Észtországot, Lettországot és Litvániát.[5] A sztálini terrort az 1950-es évek közepére lassan felváltotta a Hruscsov nevével fémjelzett olvadás.[6]

A felszín alatt megbúvó ellentétek az 1960-as évek végétől többször felszínre kerültek, sokszor a sportesemények és a könnyűzenei koncertek adtak teret ennek. Tartuban 1976. december 3-án a helyi hatóságok betiltottak egy előadást, mire az ezerfős diáksereg elözönlötte az utcákat, és hajnalig szovjetellenes jelszavakat skandált. 1977. augusztus 11-én a let-

1 Bojtár Endre (1989)*: Európa megrablása: A balti államok bekebelezésének története dokumentumok tükrében 1939–1989*. Szabad Tér Kiadó, Budapest. 78.

2 Bereczki András (2024): A finn és az észt állam megszületése (1917–1920). *Pro Minoritate*, 34. évf. 3. sz. 33–69. 38.

3 Bereczki Gábor (1975): *Észtország: Rokonaink földje*. Corvina Kiadó, Budapest. 53.

4 Bojtár Endre (1989): 8–10.

5 Bilinsky, Yaroslav (1999): *Endgame in NATO's Enlargement: The Baltic States and Ukraine*. Praeger Publisher, Westport. 9.

6 Bereczki András (2017): Modernizáció Észtországban. *Korunk,* 28. évf. 5. sz. 5–11. 6.

tországi Liepāja kikötővárosban egy észt rockzenekar azért nem léphetett fel, mert a fiatalok feldúlták a helyiséget, és szabadságot követelve az utcákra vonultak.[7] Az 1980-as évek második felében a peresztrojka és glasznoszty hatására a sajtó szabadabbá vált.[8] Észtország népét villámcsapásként érte a hír, hogy nagy kiterjedésű foszfátbányákat terveznek nyitni, kockáztatva ezzel egy ökológiai katasztrófát; ezenkívül 30–50 ezer újabb orosz vendégmunkás bevándorlására is számítani lehetett. Rádióadások tucatjai foglalkoztak a tervvel, szakértők szót emeltek ellene, majd 1988 májusában megalakult az észt zöldmozgalom.[9] A rendszerváltás tehát a baltiak számára elsősorban függetlenségük visszaszerzését jelentette, ennek nyitánya az 1991 augusztusi moszkvai puccs volt.[10] A Molotov–Ribbentrop-paktum 50. évfordulójára megrendezett, Tallinntól Vilniusig tartó élőlánc hatalmas nemzetközi médiavisszhangot keltett. Az 1991-es függetlenséggel egyfajta hatalmi vákuumban találta magát a három ország; biztonságukra egyetlen megoldásnak a minél előbbi NATO-, illetve EU-csatlakozás mutatkozott. Mindkettőre egyszerre, 2004-ben került sor.[11]

1. kép: A balti élőlánc észtországi szakasza (Forrás: https://www.dw.com/en/30-years-ago-the-baltic-human-chain-for-freedom-and-independence/g-50115984, (letöltés dátuma: 2025. 07. 10.)

A „baltiság" fogalmának értelmezéséhez sokat hozzátett az 1980-as évek végén indult „Új Hanza Szövetség" nevű mozgalom, amely a régió

7 Rauch, Georg – Misiunas, Romuald J.– Taagepera, Rein (1994): *A balti államok története*. Osiris–Századvég, Budapest. 359.

8 Bereczki András (2017): i. m. 6.

9 Bereczki András – Bereczki Urmas (1989): Észtország. *Élet és Irodalom*, 33. évf. 7. sz. 5–6. 5.

10 Bojtár Endre (2001): A rendszerváltás a balti államokban. *História*, 23. évf. 9–10. sz. 25–28. 25.

11 Zájedová, Iivi (1999): The Baltic States' Security and NATO Enlargement. *Perspectives*, 7. évf. 13. sz. 79–90. 81.

jövőjét a múltbeli német, svéd és dán kapcsolatok újjáélesztésére alapozva képzelte el.[12] Az ún. „balti identitás" fogalmának képlékenységét mutatják azok a jelzők, melyekkel a megváltozott geopolitikai realitásban helyét keresve Észtország és Lettország jellemezték önmagukat: „észak-európai," „európai," „nyugat-európai," „nyugati."[13]

2. kép: Tüntetés 1989 augusztusában Litvániában a teljes függetlenség elnyeréséért (Forrás:https://en.topwar.ru/258957-ot-sovetskogo-nasledstva-k-standartam-nato-kak-litva-perestraivala-armiju-posle-razvala-sssr.html, (letöltés dátuma: 2025. 07. 10.)

A függetlenséggel járó kihívások

A szovjet múlt öröksége, hogy az orosz lakosság Észtországban 30,3 százalékot, Lettországban 33,8 százalékot, Litvániában pedig 8,6 százalékot tett ki 1991-ben. Ők sokként élték meg, hogy többségből hirtelen kisebbséggé vagy hontalanokká váltak.[14] Litvániában az állampolgárságról szóló törvény 1991. december 11-én lépett életbe. Oroszországgal szembeni területi követelések Lettországban és Észtországban is fölmerültek, hiszen a Szovjetunióba „integrálódás" során valóban csatoltak el kisebb,

[12] Lehti, Marko (2006): Eastern or Western, New or False? Classifying the Balts in the Post-Cold War Era. *International Journal of Sustainability in Higher Education,* 8. évf. 2. sz. 69–88. 76. https://doi.org/10.1108/ijshe.2007.24908bae.002 (letöltés dátuma: 2025. 08. 05.)

[13] Uo. 69.

[14] Bereczki András (2017): i. m. 8.

túlnyomóan orosz lakosságú területeket. Az észt–orosz határvita tárgyát a Narva folyó partján lévő Jaanilinn/Ivangorod városa, a környező területek, illetve a Peipus-tótól délre fekvő Petseri vidéke képezték. Az összesen 2500 km^2-nyi terület Észtország keleti határa mentén húzódik, amit még a szovjet időszakban csatoltak az Orosz Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársasághoz.[15]

Az Észtország északkeleti határán található, az Ivangoroddal farkaszszemet néző orosz többségű város, Narva a történelem folyamán az Északi Háborúban 1700-ban és 1704-ben, illetve a második világháborúban 1944-ben súlyos harcok színhelye volt. 1945 után szovjet városként építették újjá, de megtiltották a korábban itt élő észt lakosság visszaköltözését, helyükre orosz, ukrán és belorusz telepesek érkeztek. A városban komoly ipari bázis jött létre, ami azonban az észt függetlenség kikiáltása után eljelentéktelenedett, az orosz nyelvű lakosság nagy része pedig orosz állampolgár vagy hontalan lett az új állampolgársági törvény alapján. Válaszul ezek a lakosok népszavazást kezdeményeztek autonóm orosz nyelvű önkormányzatok létrehozása érdekében, melynek eredményét viszont az észt kormány érvénytelenítette. A sajátos identitással rendelkező Narva – amely az észt és az orosz nacionalizmus határterületén, Szentpétervártól mindössze 145 kilométerre fekszik – potenciális destabilizáló tényezőnek számít Tallinnra nézve.[16]

A függetlenség visszaállítását követően még mintegy 130 000 orosz katona állomásozott a balti államokban, emellett a paldiski nukleáris tengeralattjáró-oktatóközpont is működött Észtországban, megnehezítve a kapcsolatok normalizálását. Komoly problémát jelentett az energiaszállítás kérdése, hiszen korábban mindhárom ország integráns részét képezte a szovjet infrastruktúrának. 1994 nyarán Lennart Meri észt köztársasági elnök és Borisz Jelcin orosz elnök szerződést kötöttek az orosz csapatok teljes kivonásáról, amely 1994 augusztusában fejeződött be, 1995. szeptember 30-án pedig leállították a veszélyes paldiski bázist. Emellett szükség volt a gazdasági élet biztos alapokra helyezésére is, hiszen az már a Szovjetunió szétesése előtt mély válságba került.[17]

---

15 Levinsson, Claes (2006): The Long Shadow of History: Post-Soviet Border Disputes: The Case of Estonia, Latvia, and Russia. *Connections,* 5. évf. 2. sz. 98–110. 101.

16 Upadhyay, Archana (2017): Borderland Geopolitics in Estonia. The Case of „Narva": The Russian Majority Enclave. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 21. évf. 3. sz. 160–169.

17 Shetty, Shatabisha – Kearns, Ian – Lunn, Simon: *The Baltic States, NATO and Non-Strategic Nuclear Weapons in Europe*. https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/occasional-papers/the-baltic-states-nato-and-non-strategic-nuclear-weapons-in-europe (letöltés dátuma: 2025. 07. 29.)

3. kép: Lennart Meri észt és Borisz Jelcin orosz elnök aláírják az orosz csapatok kivonásáról szóló szerződést 1994. július 26-án (Forrás: https://maaleht.delfi.ee/artikkel/92428099/boriss-jeltsin-90-jeltsin-lennart-merile-26-aastat-tagasi-te-olete-koiki-minu-vastu-pooranud, (letöltés dátuma: 2025. 07. 10.)

A függetlenség elnyerése után jelentős gazdasági pangás következett, Litvánia 1990 és 1993 között elveszítette exportjának csaknem 70 százalékát, emellett az ipari és a mezőgazdasági termelés is drasztikus mértékben visszaesett.[18] Legfőbb célja mindhárom balti államnak az erős posztszovjet gazdasági függés felszámolása, illetve a még területükön állomásozó orosz fegyveres erők minél előbbi kivonása volt; de komoly kihívást jelentett a posztszovjet piacról való áttérés a nyugati, minőségorientált termelésre, amelynek eléréséhez főképp észak-európai mintákat követtek. Gazdasági önállóságuk megvalósításának folyamatában elengedhetetlennek számított a pénzreform végrehajtása. Észtország 1992-ben vezette be saját valutáját, a koronát, melyet először a német márkához kötöttek.[19]

Az euroatlanti integráció kihívásai

Berlin nagy várakozással tekintett a balti államok NATO-csatlakozására, de jelezte, ha ez nincs kellően előkészítve, még káros is lehet. Washington pedig előszeretettel hangoztatta a balti szuverenitás fontosságát, mégsem lett volna hajlandó végzetes konfliktusba kerülni emiatt Moszk-

[18] Marsh, Christopher (1998): Realigning Lithuanian Foreign Relations. *Journal of Baltic Studies*, 29. évf. 2. sz. 149–164. 152. https://doi.org/10.1080/01629779800000041 (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.)

[19] Bereczki András (2017): i. m. 9.

vával. A baltiak ódzkodtak attól, hogy az atlanti tömb és Oroszország a biztonságukat „keresztbe garantálja," hiszen nem kívántak a NATO-ba integrált Nyugat és a FÁK-ba integrált eurázsiai Kelet közé szorulni; és nem szívesen hallgattak olyan nyugati érveket, hogy a régió stratégiai jelentősége csekély, és katonailag is nehezen védhető.[20]

A függetlenség 1991-es elnyerését követően a három ország külpolitikai prioritásának az európai és globális szervezetekbe, illetve a NATO-ba való minél előbbi integráció számított. A balti vezetők ugyanis a NATO-t tartották az egyetlen nemzetközi szervnek, amely garantálni képes Európa biztonságát; a kérdés csupán az maradt, hogy a szövetség hogyan viszonyul majd csatlakozási szándékukhoz, hiszen ekkor főképp a jugoszláviai konfliktus állt a figyelem fókuszában. A három balti államot azonnal felvették az ENSZ-be és az EBESZ-be, ezenkívül Litvánia és Észtország 1993-ban, Lettország pedig 1995-ben csatlakozott az Európa Tanácshoz. 1995. június 12-én írtak alá együttműködési szerződést az Európai Unióval, és formálisan is jelentkeztek a szervezetbe.[21]

Az európai integráció azonban különféle normák, értékek és magatartási szabályok tiszteletben tartását is jelenti, mint amilyen a demokrácia, a piacgazdaság és az emberi jogok. Ilyen értelemben 1991-ben még bőven akadt pótolnivalója a három országnak.[22] A térség biztonságpolitikája viszont arra predesztinálta őket, hogy az Egyesült Államokban erős szövetségest keressenek; a NATO-tagság ugyanis nem csupán az euroatlanti térséghez való csatlakozást jelentette, hanem az egyetlen lehetőséget a posztszovjet tértől való elszakadásra, kizárva egy FÁK-típusú visszarendeződést is. 1991-et követően a legfontosabb konfliktusforrások az alábbiak voltak:

1. A függetlenség körüli viták, különösen Vilnius és Moszkva között, melyet az 1991. augusztusi Gorbacsov-ellenes puccs zárt le. 1988–91 között Oroszország alapvetően mindhárom balti köztársaság felé korlátozta az energiahordozók szállítását.

2. A szláv anyanyelvű (orosz, ukrán, belorusz) lakosság állampolgárságának kérdéséről folytatott viták (különösen Észtországban és Lettországban).[23]

---

20 Balti kérdőjelek. *Romániai Magyar Szó,* 8. évf. 2197. sz. 1996. november 20. 2.

21 Nagy Péter (2004a): Litvánia biztonságpolitikai helyzetéről. *Új Honvédségi Szemle*, 58. évf. 7. sz. 36–47. 37.

22 Wennerstein, Peter (1999): The Politics of Inclusion: The Case of the Baltic States. *Cooperation and Conflict*, 34. évf. 3. sz. 272–296.; 286–287. https://doi.org/10.1177/00108369921961861 (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.)

23 Az Észt SZSZK-ba frissen bevándoroltak a szovjet időszakban iparosított északnyugati vidéken (Narva, Kohlta-Järve, Sillamäe) és a városokban koncentrálódnak. Tallinn észt lakossága 1989-ben 47,4%-ot ért el, de az ország negyedik legnagyobb városában, Narvában ugyanez az érték 1991-ben mindössze 4% volt. Bővebben Deák András (1998): Többségben és kisebbségben: Az észtországi oroszok jogi helyzete a ki-

3. A Baltikumban állomásozó orosz csapatok kivonása, amely 1999-ben, a skrundai orosz radarállomás leszerelésével fejeződött be

4. A NATO keleti bővítése kapcsán felmerülő politikai viták 1991-ben a függetlenség elnyerésekor, 1994-ben a balti államok NATO-tagfelvételi kérelmét követően, illetve 1998-ban éleződtek ki. Moszkva a határszerződések megkötésének elhúzásával, illetve a bővítéssel szemben megfogalmazott kritikájával próbálta befolyásolni a folyamatot.

5. A kalinyingrádi körzetben élő orosz enklávé problémája (tranzitútvonal, vízum) kapcsán kibontakozó EU–orosz–litván vita.

Moszkva számára a Baltikum egy Nyugat felé vezető tranzitút, egy sajátos kapu Európára, ezért a szovjet időkben az itteni kikötők is specializálódtak: Ventspils (Lettország) és Klaipéda (Litvánia) az olajtermékekre, Tallinn az élelmiszerekre; Riga pedig az ércek átrakodóhelye lett.

A kalinyingrádi orosz enklávé kulturális és gazdasági kapcsolatai is erősek maradtak Litvániával, másrészt az orosz hadsereg itteni haditengerészeti és légi támaszpontjának ellátását 1993-ban Vilnius az orosz–litván csapatkivonási egyezmény alapján lehetővé tette, viszont jelezte, hogy később a szerződést felül fogja vizsgálni.[24] Lennart Meri észt elnök németországi látogatása során azt állította, hogy lassan Moszkva is elfogadja majd, hogy a balti országok a NATO tagjaivá válnak, a keleti nagyhatalom álláspontja azonban nem változott ebben a kérdésben.[25]

A balti államok politikai és gazdasági együttműködése

A függetlenség elnyerése után a három ország többféle hálózatnak lett a része, például az 5+3 tagállamból álló Északi-Balti Régiónak (balti országok, Dánia, Finnország, Izland, Norvégia és Svédország). A regionális intézmények közül pedig a CBSS (Balti-tengeri Államok Tanácsa), az Új Hanza Liga, az Északi Tanács, a Balti Tanács, illetve az amerikai Northern European Initiative (NEI) szerepe volt kiemelkedő.[26]

A balti együttműködést nehezítette a vezető szerepet betöltő állam hiánya. Gazdasági téren egyértelműen Észtország volt a legsikeresebb, emellett regionális és nyelvrokoni kapcsolatokat is régóta ápol Finnországgal.[27] Litvánia viszont mind területét, mind lakosságszámát tekintve a

lencvenes években. *Magyar Kisebbség,* 4. évf. 3–4. sz. 234–253. 235.

24 Nagy Péter (2004a): i. m. 39.

25 Moszkva ellenzi a balti államok NATO csatlakozását. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap,* 5. évf. 270. sz. 2000. november 17. 4.

26 Zájedová, Iivi: i. m. 81–82.

27 Kapustans, Janis (1998): NATO Research Fellowships 1996–1998. https://www.nato.int/acad/fellow/96-98f96-98.htm (letöltés dátuma: 2025. 07. 25.)

legnagyobb, és Lengyelországhoz közös történelem köti.[28] A biztonságpolitika és a környezetvédelem kérdéseit illetően sikerült a legszorosabb partnerséget kialakítani, mindezek ellenére kereskedelmi és gazdasági téren komoly rivalizálás bontakozott ki a három kis ország között. A nehézségek ellenére jelentős előrelépés történt a politikai és védelmi együttműködés terén.[29] 1994-ben mindhárman bejelentették NATO-csatlakozási szándékukat, és aláírták a Partnerség a Békéért (PfP) program alapdokumentumait, ezután pedig aktívan bekapcsolódtak a nemzetközi békefenntartó műveletekbe.

Tallinn hangsúlyozta gazdasági vezető szerepét, amit az Európai Bizottság jelentése is alátámasztott. Helsinki hathatós közvetítésével közelebb került a mintának tekintett skandináv országokhoz, melyek segítő kezet nyújtottak az EU-tagság elnyeréséhez.[30] Nyugati politikusok nyilatkozatai is azt sugallták, hogy Tallinn már jelentősen előrébb jár a megkezdett reformokat illetően, ami komoly ellenszenvet váltott ki különösen Litvániában.

A NATO-csatlakozás kapcsán viszont Észtország is megértette, hogy az igazi siker az lesz, ha mindhárom balti országot egyszerre veszik fel a katonai szövetségbe. Vilnius legfőbb partnerének eleinte Lettországot tekintette, majd miután rendezte vitáit Varsóval, Közép-Európa egyéb államaival is szorosabb kooperációra törekedett. Gazdasági szempontból ugyanis előnyösebb volt egy 150 milliós piac, mint a balti országok mindössze 8 milliós piaca. Vilnius Lengyelország támogatásával a minél előbbi NATO-csatlakozásban reménykedett a küszöbönálló 1997-es madridi NATO-csúcs előtt.[31]

1993-ban jelentették be a Balti Miniszterek Tanácsának[32] megalakítását, szeptember 13-án pedig aláírták a Balti Szabadkereskedelmi Megállapodást. Litvánia FÁK-tól való függése ezzel szemben nem csökkent, sőt villamosenergia-exportjának zöme továbbra is Fehéroroszországba, Let-

---

28 Lengyelország aktívan segítette Litvánia tagságának elnyerését. A kapcsolatok minden területen fejlődtek, a katonai területen pedig különleges viszonyt tartottak fenn. A litván katonák rendszeresen részt vettek a lengyel hadgyakorlatokon, állandó összekötő tisztek dolgoztak a lengyel parancsnokságokon, és megalakult a LITPOLBAT nevű lengyel–litván békefenntartó zászlóalj. Bővebben Nagy Péter (2004a): i. m. 38.

29 Zájedová, Iivi: i. m. 83–84.

30 Ilves, Toomas Hendrik (1999): „Estonia as a Nordic Country." Speech by Toomas Hendrik Ilves, Minister of Foreign Affairs, to the Swedish Institute for International Affairs, 14 December 1999. http://www.vm.ee/en/news/estonia-nordic-country (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.)

31 Kapustans, Janis: i. m.

32 A Balti Miniszterek Tanácsa a legfontosabb trilaterális kérdésekkel foglalkozott, mint a szabadkereskedelmi megállapodás, a közös vízumtér, a közös oktatási tér, a konzuli segítségnyújtás, illetve a szoros katonai együttműködés. Bővebben Jurkynas, Mindaugas (2004): Brotherhood Reconsidered: Region-building in the Baltics. *Journal of Baltic Studies*, 35. évf. 1. sz. 1–31. 14.

torságba, a kalinyingrádi enklávéba, Ukrajnába és Lengyelországba irányult.[33] Az alábbi két táblázat Litvánia EU-, illetve FÁK-exportjának és -importjának volumenét illusztrálja a vizsgált időszakban:

	1993	**1994**	**1995**	**1996**
EU	344,7	522,2	983,9	1103,4
FÁK	1162,9	948,3	1144,1	1525,5

1. táblázat: Litván export az Európai Unióba és a Független Államok Közösségébe, 1993–1996 (Forrás: Marsh, Christopher: i. m. 158.)

	1993	**1994**	**1995**	**1996**
EU	424,4	620,3	1354,7	1993,7
FÁK	1529,3	1183,3	1533,6	1499,3

2. táblázat: Litván import az Európai Unióból és a Független Államok Közösségéből, 1993–1996 (Forrás: Marsh, Christopher: i. m. 158.)

Amint az 1. táblázatból kiderül, az EU-val folytatott kereskedelem folyamatosan nőtt a függetlenség elnyerése óta. A Balti Tanács a regionális együttműködés legfőbb fórumává vált, célja a régió felkészítése lett az EU-csatlakozásra. Előremutató lépések történtek ez irányban: a vámkorlátozások megszüntetése, a közös áruszállítás, illetve a szabadkereskedelmi forgalom elősegítése.[34] Néhány exportvám azért érvényben maradt; Észtország a legliberálisabb kereskedelempolitikát folytatta, viszont Litvánia ellenezte a teljes szabad kereskedelmet – főleg a mezőgazdasági termékekre kiterjedő – protekcionista gazdaságpolitikája miatt. Hosszas viták után végül 1996. július 16-án a három ország aláírta az árucikkre kiterjedő teljes szabad kereskedelmi megállapodást. Monetáris unió viszont még elvi szinten sem merülhetett fel, hiszen mindhárman bevezették saját valutájukat, amely jelképe volt nemzeti szuverenitásuknak. Eltérő volt a Moszkvával való kereskedelmi együttműködés mértéke; míg Litvánia részére a legnagyobb kedvezményt biztosították, addig Lettország 20%-os vámtarifát fizetett, Észtország pedig a lehető legmagasabb – 40%-os – vámot.

[33] Marsh, Christopher: i. m. 153.
[34] Uo. 154.

Litvánia	Lettország	Észtország
Dánia 17,2 %	*Németország 12,8 %*	*Svédország 40,9 %*
Svédország 15,3 %	*Svédország 12,4 %*	*Finnország 26,9 %*
Észtország 11,7 %	*Dánia 10,8 %*	*USA 8,1 %*
Németország 9,6 %	*Finnország 7,2 %*	*Hollandia 4,0 %*
USA 8,7 %	*USA 7,0 %*	*Norvégia 3,3 %*

3. táblázat: A legnagyobb befektetők a balti országokban 2002-ben (Forrás: Jurkynas, Mindaugas: i. m. 18.)

A külföldi befektetők is jelentős szerephez jutottak a térségben. 1998 márciusában a három legnagyobb bank, az észt Ühispank, a lett Unibanka és a litván Vilnius Bankas stratégiai együttműködési megállapodást írt alá a biztosítás, a lízing és az ügynöki szolgáltatások terén. Észtországban a bankrendszer a későbbiekben szinte teljesen svéd és finn tulajdonba került.[35] Az EU-tagság kevesebb problémát vetett fel, mint a küszöbönálló NATO-csatlakozás, hiszen az utóbbi esetében számolni kellett Moszkva érzékenységével is.[36]

Regionális katonai együttműködés

A katonai együttműködés területén folyt a legintenzívebb kooperáció a balti államok között, bár modern felszerelésük szinte nem is létezett. Korábban ugyan számos észt, lett és litván tiszt szolgált a szovjet és különböző nyugati hadseregekben, akik nagyon eltérő kiképzésben részesültek. 1993 szeptemberében a baltiak megkötötték a Védelmi Együttműködést, és megalakult a Balti-tengeri Biztonsági és Együttműködési Fórum (BSSC). Az észtek ekkor a GDP 5 százalékát, a litvánok 3,3 százalékát, a lettek pedig 2 százalékát fordították honvédelemre.[37]

Általános felfogásnak számított, hogy a régió biztonsága csak az európai integráció folyamatába illeszkedve realizálható. Ahogyan Algirdas Saudargas litván külügyminiszter fogalmazott: *„A Balti-tenger körüli stabilitást nem lehet elválasztani az európai integrációs folyamatoktól. Nincsen külön balti biztonságpolitika, hanem csakis közös európai biztonság."*[38] Litvánia reguláris hadseregének három haderőneme van, azonban egyik sem teljes; így a fegyvernemi prioritások meghatározásánál a közös törekvé-

35 Kapustans, Janis: i. m.

36 Hopkinson, William (2001): *NATO and the EU – Two Enlargements*. European Union Institute for Security Studies (EUISS). 63.

37 A baltiak bőkezűbbek. *Népszabadság,* 54. évf. 278. sz. 1998. november 28. 12.

38 Marsh, Christopher: i. m. 155.

sekhez való hozzájárulást, illetve az anyagi lehetőségeket vették figyelembe.[39]

A szovjet katonai örökséget, kreatívan modernizálva, a balti államok védelmük szolgálatába tudták állítani; mint például az elhagyott stratégiai bombázó-repülőtereket, ahol három kilométeres kihasználatlan leszállópályák és több tucat üres hangár álltak rendelkezésre. A litvánok a Šiauliai légibázist logisztikai központtá építették át, az észtek pedig a Tallinn közelében fekvő Ämari bázisra körülbelül 10 millió dollárt költöttek.[40]

A NATO 1991 decemberében megalapította az Észak-atlanti Együttműködési Tanácsot (NACC), keretet biztosítva a párbeszédhez és együttműködéshez. Ennek a baltiak aktív tagjai maradtak, amíg a tanácsot 1997. május 30-án fel nem váltotta az Euro-Atlanti Partnerségi Tanács (EAPC). A NATO által 1994 januárjában bevezetett Partnerség a Békéért (PfP) kezdeményezés pedig lehetőséget kínált, hogy egyénileg is erősítsék NATO-kapcsolataikat. Svédország egy teljes dandár felszerelését (3-3 zászlóalj) ajánlotta fel mindhárom országnak, a finnek a tisztek kiképzésében vállaltak szerepet, a norvégok hajókat és lokátorokat, a dánok pedig tüzérségi eszközöket adományoztak.[41]

A Reagan-korszakban a fókusz még inkább a keleti blokk országaira irányult, de a berlini fal leomlása és az orosz csapatok kivonása után, 1993–94-ben Washington kész volt növelni jelenlétét a balti régióban. Clinton elnök úgy vélte, egyetlen demokráciát sem szabad a szürke- vagy ütközőzónában hagyni.[42] A Balti Tanács kifejezetten támogatta a trilaterális katonai együttműködést, és szorgalmazta ennek kiterjesztését a légtérre és a tengeri határokra, emellett közös katonai egységek létrehozása is napirenden volt.[43]

A balti katonai együttműködés égisze alatt négy projekt valósult meg:

1.) Balti Békefenntartó Zászlóalj (BALTBAT),
2.) Balti Haditengerészeti Század (BALTRON),
3.) Balti Légtérfigyelő Hálózat (BALTNET),
4.) Balti Védelmi Főiskola (BALTDEFCOL).

A baltiak hasznos tapasztalatokat szereztek a nemzetközi katonai együttműködésről, illetve segítséget kaptak védelmi képességeik fejlesztéséhez, azonban a harctámogatás mértéke végig hiányos maradt.[44]

---

39 Nagy Péter (2004a): i. m. 46.

40 Feiler, Jeremy (2003): Baltic States Developing Niche Capacities as They Prepare for NATO. *Inside the Pentagon*, No. 19., 12–15.

41 Marsh, Christopher: i. m. 160.

42 Wieslander, Anna (2016): NATO, the U.S. and Baltic Sea Security. *Swedish Institute of International Affairs*, No. 3. nato-the-u.s.-and-the-baltic-sea-security---aw.pdf (letöltés dátuma: 2025. 08. 02.).

43 Kapustans, Janis: i. m.

44 Nagy Péter (2004b): Lettország biztonság- és védelempolitikája. *Új Honvédségi Szemle*, 58. évf. 5. sz., 40–51. 48.

A BALTBAT[45] volt az első trinacionális projekt, amely bevezette a közös parancsnokságot az észt, lett és litván alakulatok felett. A közös balti zászlóalj alapításáról szóló megállapodást 1994. szeptember 13-án írta alá Vilnius, Riga és Tallinn, valamint a négy északi ország Dánia vezetésével, később pedig csatlakozott az USA, Nagy-Britannia, Németország, Franciaország és Hollandia. Mindhárman egy-egy nemzeti kiképzési központot hoztak létre: Ādaži (Lettország), *Paldiski* (Észtország) és *Rukla* (Litvánia); a három nemzeti hadosztály pedig együttesen alkotta a BALTBAT közös békefenntartó egységét.[46] Az alapkiképzés 1997 decemberében történt, majd az új zászlóalj egyes egységei csatlakoztak a Bosznia-Hercegovinában szolgáló skandináv békefenntartó alakulatokhoz, bizonyítva ezzel a nyugati szövetségnek, hogy képesek aktívan hozzájárulni a biztonsági struktúrák fenntartásához; így sikeresen léptek a nemzetközi katonai együttműködés porondjára.[47]

4. kép: A BALTBAT egyik egysége (Forrás: https://aidai.lt/2024/09/12/baltijos-bataliono-baltbat-ikurimo-30-metis/, (letöltés dátuma: 2025. 07. 10.)

A Balti Haditengerészeti Század (BALTRON) 1997-ben alakult a kö-

[45] A BALTBAT Rigában alakult meg 1994 februárjában. Az eredeti elképzelés szerint feladata a balti katonák nyugati szabványoknak megfelelő kiképzése lett volna. Bővebben Marsh, Christopher: i. m. 155.

[46] A közös nyelv az angol volt. A törzs, főként dán és svéd segítséggel, kiváló eredményeket ért el a kiképzésben. Miután bebizonyosodott, hogy minden siker ellenére a közös kiképzés többe kerül, mint országonként, a balti zászlóaljat megszüntették. Bővebben Zájedová, Iivi: i. m. 85.

[47] Kapustans, Janis: i. m.

zös balti flotta megalapozásának szándékával, de később aknamentesítésre specializálódott.[48] Eredetileg egy dán és norvég aknaszedő hajókból álló közös hajóraj volt, amely részt vett a szövetség hadgyakorlatain.[49] A BALTRON irányító törzse Észtországban működik, az alárendelt nemzeti hajóegységek csak nagyobb gyakorlatok alkalmával csoportosulnak. A lettek hathatós norvég segítséggel Liepājában hozták létre az Aknakutató-Aknamentesítő Kiképző Központot, illetve 2001-től a Balti Harci Búvár Kiképző Központot.[50]

A főleg dán és norvég segítséggel kiépült BALTNET Légtérfigyelő Hálózat[51] számára a mintát az amerikai légvédelmi felderítő rendszer adta.[52] A 2000 óta működő kezdeményezés feladata a három állam légtérirányító központjai adatainak továbbítása; így a balti légtér sikeresen integrálódott a NATO közös légterébe.[53] A balti államok légiereje gyakorlatilag a légvédelemre korlátozódik. A lett légierő repülőfegyvernemét például néhány helikopter alkotja, melyek a kutatás-mentő feladatokban vesznek részt, de csak a Balti-tengeri régió hatósugarán belül.[54] A balti védelmi miniszterek megállapodtak abban is, hogy Litvániában létrehoznak egy Regionális Légtérfigyelő Koordinációs Központot, melynek a másik két államban is kialakították részlegeit.[55]

A Balti Védelmi Főiskola (BALTDEFCOL) ötlete először a balti és északi országok közös védelmi tanácskozásán vetődött fel. A miniszterek 1997 májusában döntöttek közös katonai felsőoktatási intézmény létrehozásáról Tartuban, amely mindhárom állam részére képez tiszteket közép- és felsőfokon. Svédország vállalta a terv koordinálását, így 1999 augusztusában az első évfolyam megkezdhette tanulmányait. A balti védelmi akadémia nemzetközi oktatói állománnyal végzi a törzstisztek ki-

---

48 A BALTBAT létrehozása kézzelfogható bizonyítéka a katonai együttműködés erősödésének. Az egyezményt 1993. február 24-én írta alá a három balti védelmi miniszter Tallinnban. 1994. június 3-án a brit, svéd, dán, norvég illetve a baltikumi védelmi miniszterek által aláírt memorandum konkretizálta a célokat: gyalogság, békefenntartás, logisztika, idegen nyelvek oktatása. Bővebben Zájedová, Iivi: i. m. 85.

49 Nagy Péter (2004c): Észtország és az integráció. *Új Honvédségi Szemle,* 58. évf. 3. sz. 35–45. 44.

50 Nagy Péter (2004b): i. m. 51.

51 A Baltic Air Surveillance Network (BALTNET) együttműködést 1996-ban határozták el azzal a céllal, hogy egyeztessék és koordinálják a légtéradatokat. A Litvániában 2000-ben létrehozott regionális légtérfelderítő koordinációs központon keresztül juttatják el ezeket a NATO integrált légvédelmi rendszeréhez. Bővebben Nagy Péter (2004b): i. m. 50–51.

52 Nagy Péter (2004c): 44.

53 A BALTNET légtérfelderítő hálózat keretében a Rēzekne közelében felállított háromdimenziós felderítőlokátor adatait a litván regionális központon keresztül a NATO integrált légvédelmi rendszeréhez továbbítja, hozzájárulva a térség légterének ellenőrzéséhez. Bővebben Nagy Péter (2004b): i. m. 40.

54 Uo. 48.

55 Kapustans, Janis: i. m.

képzését, 2003-ban 14 országból 56 fő végzett. Hallgatói között rendszeresen előfordulnak magyar tisztek is, sőt 2004-től már egy magyar instruktor is működött az akadémián.[56]

5. kép: A Balti Védelmi Főiskola épülete Tartuban (Forrás: https://qa.sidecloud.net/institutions/baltic-defence-college, (letöltés dátuma: 2025. 07. 10.)

A katonai együttműködésben jól kivehető Washington befolyása. Az Amerikai–Balti Partnerségi Chartát 1998. január 16-án írták alá; jelentősége abban rejlik, hogy valódi együttműködésre készteti a balti államokat, bár Észtország és különösen Litvánia külön megállapodást kívánt kötni Washingtonnal. Amikor jelentős amerikai pénzügyi támogatás érkezett az egységes balti légtérirányító rendszer fejlesztéséhez, akkor is csak az amerikai nyomás tudta a három országot közös álláspontra késztetni.[57]

A NATO-csatlakozás folyamata

A szovjet blokk összeomlása után nyomós érvek szóltak amellett, hogy a NATO keletről is vegyen fel új tagokat. Az 1995 szeptemberében kiadott állásfoglalás a csatlakozni kívánó országokra vonatkozóan több kritériumot határozott meg, mint a demokratikus alapelvek vagy a határviták megoldása.[58] Mindhárom balti országban a pártok egyöntetűen támogatták a tagságot, és eltérően az EU-ról szóló vitáktól, ennek sosem volt számottevő ellenzéke. A közvélemény-kutatások szerint még az orosz kisebbség véleménye is megosztott volt a NATO-tagságot illetően.[59] 1994 januárjában elindult a 46 tagot számláló Békepartnerség (PfP) a katonai szövetség határain túli stabilitás fokozása és az átláthatóság nö-

[56] Bővebben: Nagy Péter (2004c): 44.
[57] Kapustans, Janis: i. m.
[58] Kramer, Mark (2000): The Reverberations of NATO Enlargements in Russia. *Security Dialogue*, 31. évf. 4. sz. 505–508. 505.
[59] Sapronas, Robertas (1998): The Costs of NATO Enlargement to the Baltic States. https://www.nato.int/acad/fellow/98-00/sapronas.pdf (letöltés dátuma: 2025. 07. 28.)

velése érdekében.[60] A balti államok 1994-ben hivatalosan is jelentkeztek a NATO-tagságra, és a PfP, illetve a Tervezési és Felülvizsgálati Folyamat (PARP) legaktívabb résztvevői lettek.[61] 1996 tavaszán Észtországban az országos közvélemény-kutatáson a válaszadók 41,1 százaléka támogatta a NATO-csatlakozást, és csak 21,1 százalék ellenezte. Litvániában a támogatók száma a legmagasabb volt (42,6%), az ellenzőké pedig a legalacsonyabb (10,4%).

1993-ban fellángolt a vita a NATO keleti bővítése kapcsán, a *Foreign Affairs* című folyóiratban megjelent ugyanis egy térkép, amely a katonai szövetség 1995-ös határait egyenesen Oroszországnál húzta meg, a balti államokat, Ukrajnát és Fehéroroszországot is egyaránt NATO-tagként feltüntetve.[62] 1997 nyarán a madridi NATO-csúcstalálkozón a tagok elfogadtak egy állásfoglalást, amely reményt adott a baltiak első körös csatlakozására, de a térség mégis kimaradt belőle. Jeremy Mackenzie tábornok kijelentette: *„Túl korai lenne még a NATO második körös bővítéséről beszélni ebben a szakaszban, hiszen az éllovas országok –Lengyelország, Csehország és Magyarország – sem csatlakoztak még."*[63]

Az Egyesült Államok NATO-nagykövete így nyilatkozott: *„A régi NATO jól szolgált bennünket, most viszont a feladatunk, hogy felépítsünk egy megújult védelmi szövetséget, mely kiterjeszti a békét és közös biztonságunkat az európaiak és amerikaiak következő generációira."* A NATO tervezett átalakítása a Bush-kormány által megfogalmazott három prioritásra épült: 1. új tagok felvétele, 2. új kapcsolatok kialakítása, 3. új védelmi képességek. Mindeközben a lokális és regionális konfliktusok szaporodása – különösen a jugoszláviai háború – a szervezetet határozott stratégiai irányváltásra késztette.[64]

A NATO-csúcstalálkozókon általában jelentős fejlemények bejelentésére kerül sor. Az 1991-es római csúcson megalapították az Új Stratégiai Koncepciót és az Észak-Atlanti Együttműködési Tanácsot. 1994-ben Brüsszelben elindították a Partnerség a Békéért (PfP) programot. 1997-ben Madridba már meghívták a csatlakozásra váró Lengyelországot, Csehországot és Magyarországot is. A Washingtonban 1999-ben megrendezett 50 éves jubileumi csúcstalálkozóra – melyet ugyan beárnyékolt a koszovói háború – nagy várakozással tekintettek a Baltikumban, a három tagjelölt közép-európai ország (Cseh Köztársaság, Lengyelország és

60 Millen, Raymond A. (2002): *Pax NATO: The Opportunities of Enlargement*. Strategic Studies Institute, US Army War College. 3–4.

61 Sapronas, Robertas: i. m.

62 Ki ellen irányul a NATO kiterjesztés? *Napló*, 4. évf., 182. sz. 1993. október 27. 10.

63 Zájedová, Iivi: i. m. 88.; Marsh, Christopher: i. m. 161.

64 Gazdag Ferenc (1996): Az Észak-atlanti Szövetség: A régi és az új szerepek határán. *Társadalmi Szemle*, 51. évf. 2. sz. 3–13. 7.; Rhodes, Edward (2003): Transforming the Alliance: The Bush Administration's Vision on NATO. *Connections*, 2. évf. 3. sz. 11–23. 12. doi:10.11610/connections.02.3.03 (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.).

Magyarország) ugyanis hivatalosan is tagja lett a védelmi szövetségnek.[65] Az ünnepség kapcsán kijelentették, hogy fontolóra veszik a további bővítést, melyre 2002 novemberében kerülhet sor Prágában. A szövetség főtitkára, Lord Robertson 2001 júniusában kijelentette: *„A NATO reméli a tagjelöltek előrehaladása alapján, hogy a közelgő prágai csúcstalálkozón folytatni tudja a bővítési folyamatot."*

A tíz hivatalos tagjelölt ország ekkor Albánia, Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Macedónia, Románia, Szlovákia és Szlovénia (az ún. Vilniusi Kilencek), valamint Horvátország voltak.[66] 2002 májusában létrehozták a NATO–Oroszország Tanácsot, szorosabbra fűzve az addig formális kapcsolatokat Moszkvával.[67] Jelcin orosz elnök ellenezte az Észak-atlanti Szövetség terjeszkedését, és a hidegháborús korszak utáni „fagyos béke" kockázatát említette.[68]

Gerhard Schröder kancellárrá választása után Németország is hangoztatta fenntartásait a NATO keleti bővítésével szemben. Rudolf Scharping német védelmi miniszter 1999 áprilisában kijelentette, hogy „az ajtó nyitva van," de a csatlakozásra pályázóknak hosszú utat kell megtenni.[69] 1999. június 22-én a budapesti NATO Workshop alatt Valdis Birkavs lett külügyminiszter hangsúlyozta, hogy országa támogatja a koszovói légicsapásokat, mert jól tudja, mit jelent az etnikai tisztogatás. Kiemelte azt is, hogy Lettország részt kíván vállalni a koszovói rendezésben, beszéde végén pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a Baltikum biztonsága megoldatlan, noha szerinte ezek az országok értékes tagjai lehetnének a szövetségnek.[70] Zbigniew Brzezinski 2001 júniusában arra buzdította George Bush elnököt, hogy állítsa meg a transzatlanti kapcsolatok lazulását és Európa tanácstalan sodródását. Hangsúlyozta, hogy az euroatlanti közösség csak további bővüléssel játszhat központi szerepet a világban.

---

65 Croft, Stuart (2002): Guaranteeing Europe's Security? Enlarging NATO again. *International Affairs,* 78. évf. 1. sz. 97–114. 97. https://doi.org/10.1111/1468-2346.00240 (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.)

66 Teriff, Terry – Croft, Stuart – Krahmann, Elke – Webber, Mark – Howorth, Jolyon (2002): 'One in, all in?' NATO's Next Enlargement. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs*), 78. évf. 4. sz. 713–729. 713. https://doi.org/10.1111/1468-2346.00276 (letöltés dátuma: 2025. 08. 03.); Pirityi Sándor (2002): NATO: terjeszkedési bizonytalanság vagy bővítési taktika? *Új Honvédségi Szemle*, 56. évf. 8. sz. 34–46. 36.

67 Boese, Wade (2003): Senate Approves NATO Expansion for Seven New Members. *Arms Control Today*, 33. évf. 5. sz. 34.

68 Valódi partnerség felé, egy új korszakban: A hidegháborútól a fagyos békéig. *Új Magyarország*, 1994. 31. évf. 50. sz. december 16. 20.

69 Pirityi Sándor: i. m. 37.

70 Tovább folytatta munkáját a budapesti NATO-konferencia: A balti államok további bővítést sürgetnek. *Magyar Nemzet,* 62. évf. 144. sz. 1999. június 23. 3.; A Baltikum nem mond le a NATO további bővítéséről. *Magyar Hírlap,* 32. évf. 144. sz. 1999. június 23. 3.

„Oroszország számára már nem nyugtalanító a NATO további keleti bővítése, mert minél szélesebbé válik az észak-atlanti szövetség, annál inkább veszít hatékonyságából." Ezt a kijelentést 2002. május 30-án Moszkvában külföldi újságírók előtt tette Dmitrij Rogozin, az Állami Duma külügyi bizottságának elnöke.

2001. november 7-én az amerikai képviselőházban szavazásra bocsátottak egy indítványt, hogy végrehajtsanak-e újabb bővítést Kelet-Európában, amit a képviselők elsöprő többséggel, 372 szavazattal (46 ellenében) támogattak. Donald Rumsfeld, az USA védelmi minisztere június 8-án Tallinnban még nem mondott semmit a tervezett bővítéssel kapcsolatban; az észt fővárosban ugyanis ekkor zárult az Egyesült Államok, a három balti köztársaság, valamint az Északi Tanácsban képviselt öt ország közül négy (Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország) védelmi minisztereinek tanácskozása. Egy névtelen orosz minisztériumi forrás pedig ezt állította: *„Információnk van arról, hogy néhány balti vezető taktikai nukleáris fegyvereket telepítene, amint belépnek a NATO-ba."*[71]

A NATO 2002. november 19–21. között tartott prágai csúcstalálkozójára Észtország, Lettország és Litvánia is meghívást kapott, de hivatalosan tagadták, hogy nukleáris fegyvereket telepítenének országaikba. Andris Bērziņš lett miniszterelnök és Linas Linkevičius litván védelmi miniszter Moszkva provokációjának minősítette a hírt, melynek célja, hogy pánikot keltsen a NATO-értekezlet előtt. A szövetség hatóságai még az utolsó pillanatban is számos aggályt fogalmaztak meg a balti országokkal kapcsolatban, mint a minősített információk kezelése, a korrupció elleni harc hiányosságai, a határőrizet kérdése, illetve a hadsereg készenléti rendszere. E problémák nagy része azonban a társadalmi átmenet és a haderőfejlesztés sajátosságaiból adódott. Mindezek ellenére a három balti állam 2004-ben a NATO teljes jogú tagjává vált. [72]

Összegzés

Kutatásaim arra engednek következtetni, hogy a Szovjetuniótól való függetlenség 1991-es elnyerése után a balti országoknak három opciója maradt a nemzetközi és európai rendszerhez való igazodást tekintve. A szovjet korszakból fennmaradt gazdasági és biztonsági kapcsolatokra alapozva csatlakozhattak a Független Államok Közösségéhez (FÁK); próbálkozhattak egy önálló balti regionális biztonsági szövetség megala-

[71] Pirityi Sándor: i. m. 34–38.

[72] Kucia, Christine (2002): Baltics Deny Plans to Deploy NATO Nuclear Weapons. https://www.armscontrol.org/act/2002-10/news/baltics-deny-plans-deploy-nato-nuclear-weapons (letöltés dátuma: 2025. 03. 18.)

kításával; és ötven év szovjet megszállás után integrálódhattak a nyugati értékrendet valló Európához. Végül a harmadik lehetőséget választották. Meglátásom szerint az EU pénzügyi és technikai segítségnyújtása révén sikerült beilleszkedniük a nyugati gazdasági struktúrákba; a biztonságpolitika terén pedig a NATO-tagság elnyerése bizonyult hosszabb távon kifizetődőnek.